

DOI: 10.30495/jss.2023.1965055.1485

Research Paper

A sociological study of Internet dependence due to peer communication (Case study of high school students in districts 2 and 3 in Mashhad)

Mohsen Hooshmand

Corresponding Author: Graduate of Social Communication, Islamic Azad University, Quchan Branch, Deputy of Astan Quds Razavi Communication and Media Center (Corresponding Author). E-mail: mohsen.hooshmand67@gmail.com

Marziyeh Adamiyan

Graduate of Sociology, Islamic Azad University, Quchan Branch - Researcher and Lecturer at Imam Reza International University.

Mohammad Hasan Sharbatiyani

Ph. D. in Sociology of Social Issues Iran. Social Researcher and Lecturer at Imam Reza International University.

The spread of the Internet and their undeniable impact on society, as the main new means of communication, play an essential role in mass interactions. The purpose of this study is students' dependence on the Internet due to communication with peers. This research has been done with emphasis on the theory of Internet dependence and peer socialization approach. From the methodological point of view of the quantitative survey-based approach, 396 people have been selected as the sample size among the high school students in the 2nd and 3rd high schools of Mashhad, based on the Cochran's formula. Random multi-stage cluster sampling and standardized questionnaire were used. Findings were analyzed by SPSS software using statistical tests. The total alpha value is 0.863 and the convergence validity is 0.650. The results showed that, the average status of research variables was moderate and some of its dimensions were moderate. The results also show that, there is no difference between Internet dependence and communication with peers with the gender variable. There was a significant difference between age groups and Internet dependence; In addition, a significant relationship with moderate intensity was found between the main hypothesis of communication with peers with internet dependence rate and a significant relationship with low intensity between sub-hypotheses with internet dependency variable. According to the regression beta, the components of relationship type and relationship quality at the error level less than 0.05 had a significant relationship with the dependent variable and the independent variable and its dimensions explained about 39.3% of the dependent variable changes. As a result, communication with peers, by emphasizing the type of relationships and its quality, can strengthen the dependence on the Internet, so it is necessary to evaluate and implement this issue through short and medium-term operational planning at the school level at all levels.

Conflict of interest:

ACCORDING TO THE AUTHORS, THE ARTICLE DID NOT HAVE ANY CONFLICT OF INTEREST.

Key words: Internet Dependence, Peer Communication, Students, Education, Mashhad.

مطالعه جامعه‌شناختی میزان وابستگی به اینترنت ناشی از ارتباط با همسالان (مورد مطالعه دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم نواحی ۲ و ۳ آموزش و پرورش شهر مشهد)

محسن هوشمند^۱

مرضیه آدمیان^۲

محمدحسن شربتیان^۳

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۱/۹/۲۸

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۶/۲۲

چکیده

گسترش اینترنت و تأثیر انکارناپذیر آن بر جامعه، به عنوان اصلی‌ترین رسانه نوین ارتباطی نقشی اساسی در تعاملات اجتماعی دارد. هدف این پژوهش، وابستگی دانش‌آموزان به اینترنت ناشی از ارتباط با همسالان است. این پژوهش با تأکید بر نظریه وابستگی به اینترنت و رویکرد جامعه‌پذیری همسالان انجام شده است. از منظر روش‌شناسی رویکرد کمی مبتنی بر پیمایش، در بین دانش‌آموزان مقطع دوم متوسطه نواحی ۲ و ۳ آموزش و پرورش شهر مشهد، مبتنی بر فرمول کوکران تعداد ۳۹۶ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شده‌اند. از نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای تصادفی و پرسشنامه استاندارد شده استفاده شده است. یافته‌ها با نرم افزار SPSS و با استفاده از آزمون‌های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. میزان آلفای کل برابر با ۰/۸۶۳ و میزان روایی همگرایی برابر با ۰/۶۵۰ به دست آمده است. نتایج نشان داد که وضعیت میانگین متغیرهای تحقیق در حد متوسط و برخی از ابعاد آن در حد متوسط به پایین بوده است؛ هم‌چنین بین وابستگی به اینترنت و ارتباط با همسالان با متغیر جنسیت تفاوتی وجود نداشته است. بین گروه‌های سنی و وابستگی به اینترنت تفاوت معناداری وجود دارد؛ علاوه بر این بین فرضیه اصلی ارتباط با همسالان با میزان وابستگی به اینترنت ۰/۴۸۴ رابطه معنادار با شدت متوسط و بین فرضیه‌های فرعی با متغیر وابسته رابطه معناداری با شدت کم به دست آمده است. با توجه به نتایج رگرسیون، مولفه‌های نوع و کیفیت رابطه در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۵ رابطه‌ای معنادار با متغیر وابسته داشته‌اند و متغیر مستقل و ابعاد آن در حدود ۳۹/۳ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین کرده‌اند. در نتیجه ارتباط با همسالان، با تأکید بر نوع روابط و کیفیت آن، می‌تواند به تقویت وابستگی به اینترنت منجر به شود، از این رو از طریق برنامه‌ریزی‌های عملیاتی کوتاه و میان مدت در سطح مدارس در تمام مقاطع تحصیلی، این موضوع مورد ارزشیابی و اجرا باید قرار گیرد. واژگان کلیدی: وابستگی به اینترنت، ارتباط همسالان، دانش‌آموزان، آموزش و پرورش، مشهد.

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد ارتباطات اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان، معاون مرکز ارتباط و رسانه آستان قدس رضوی (نویسنده مسئول).
E-mail: mohsen.hooshmand67@gmail.com

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان، پژوهشگر و مدرس دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع).

۳. دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، پژوهشگر و مدرس دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع).

مقدمه

امروزه انقلاب الکترونیکی و گسترش عصر اطلاعات بر ساختار جوامع و گروه‌های اجتماعی مختلف از جمله دانش‌آموزان و نوجوانان اثر بسیاری گذاشته است. بر این اساس نوجوانان عصر حاضر، زندگی خود را در دنیای مجازی که با انواع رسانه‌ها، به ویژه رایانه، تلفن همراه و اینترنت احاطه کرده‌اند فضای زندگی خود را سپری می‌کنند (۲۲: ۱۷۶). اینترنت یا شبکه جهانی وب، تلفن همراه، تلویزیون دیجیتال و شمار زیادی از دیگر فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات نوین هر روز معبری جدید برای تحول راه و رسم زندگی، کار، آموختن و ارتباطات ما می‌گشایند؛ به طوری که به واسطه رشد روز افزون این فناوری‌ها و آثار حاصل از آن، تغییر و تحول دائمی، به واقعیتی انکارناپذیر در حیات اجتماعی تبدیل شده است. بیشترین اشکال تعامل اجتماعی، در قسمت اعظم تاریخ بشر، از آن تعامل رو در رو بوده است. افراد به طور عمده از طریق گردهمایی و تبادل اشکال نمادین، یا درگیر شدن در دیگر انواع عمل و در محدوده یک مکان فیزیکی مشترک، با هم تعامل داشته‌اند. اما این روند به مرور زمان و با ظهور و تحول رسانه‌های ارتباطی دچار تغییر شده است و تحول رسانه‌های ارتباطی، اشکال جدید عمل و تعامل و نیز انواع جدید روابط اجتماعی را به وجود آورده است (۱۶: ۱۳۸).

رشد و گسترش رسانه‌های نوین ارتباطی در دهه‌های اخیر برخی از پژوهشگران را به این نتیجه رسانده است که نسل امروز را به عنوان نسل فناوری‌های پیشرفته نام‌گذاری کنند. به این معنا که استفاده جهانی از اینترنت و برنامه‌های کاربردی آن تمامی جنبه‌های زندگی انسان را از کسب و کار و آموزش گرفته تا فعالیت‌های اجتماعی تحت تأثیر قرار داده است (۲۲: ۱۷۶). کاربران بسیار اینترنت و جذابیت آن سبب شده در سال‌های اخیر پدیده‌ای با عنوان "اعتیاد به اینترنت" ظهور یابد (۳۳: ۲۲۳). چرا که کاربران با وجود امکاناتی ابرارهای اینترنتی و دیگر شبکه‌های مجازی می‌توانند قسمت عمده‌ای از ساعات زندگی خود را در این فضاء بگذرانند و از کاربردهای مختلف آن بهره‌مند شوند و از این طریق با دیگران ارتباط برقرار کنند و اوقات فراغت خود را نیز از این طریق سپری نمایند (۴: ۱۰۴). بر اساس اطلاعات منتشر شده در پایگاه اطلاعاتی ویکی‌پدیا^۱ به نقل از اتحادیه بین‌المللی مخابرات (آی تی یو)^۲، در سال ۲۰۱۷ کشورهای چین، هند و آمریکا بیشترین تعداد کاربران اینترنت را داشته و کشور ایران بیش از ۴۹ میلیون کاربر اینترنت دارد و در رتبه ۱۳ جهان است.

بر اساس آمارهای ارائه شده در سال ۱۳۸۷، تنها ۱۸/۲ درصد از خانوارهای ایرانی به اینترنت دسترسی داشته‌اند اما در سال ۱۳۹۶ این میزان به ۷۲/۸ درصد افزایش یافته است. همچنین بر اساس آمار ارائه شده نشان می‌دهد که ۷۰/۵ درصد از افرادی که از اینترنت استفاده می‌کنند از آن برای شرکت در شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند و سایر فعالیت‌های آنلاین در رده‌های بعدی استفاده هستند؛ همچنین در گزارش‌های مرکز آمار ایران ذکر شده است که ۵۹ درصد از افراد واقع در گروه سنی ۱۵ سال و کمتر از اینترنت استفاده می‌کنند (۲۶). آمار ارائه شده در فوق نشان می‌دهد جوانان و نوجوانان بیشترین استفاده کنندگان از شبکه‌های

^۱ Wikipedia

^۲ International Telecommunication Union (ITU)

اجتماعی مجازی هستند. این شبکه‌های نوظهور اجتماعی با تولید فضای دیجیتال در کنار فرصت‌هایی که برای بشر ایجاد کرده‌اند، مضرات و محدودیت‌هایی نیز برای زندگی خانوادگی و اجتماعی افراد در پی داشته‌اند (۲۲: ۱۷۷). از سوی دیگر، اینترنت نسلی از نوجوانان را پرورش داده است که مهارت‌های پیچیده‌ای در زمینه فناوری اطلاعات دارند، این مهارت‌ها نیز ارزش‌هایی را عرضه می‌کند که یادگیری از طریق تجربه و ایجاد نوعی فرهنگ در فضای دیجیتال را حمایت می‌کند و ترجیحات اجتماعی خاص خود را دارد و از آن جایی که جوانان و نوجوانان بخش مهمی از سرمایه انسانی جامعه را تشکیل می‌دهند (۱۰: ۱۷۲)، توجه به میزان استفاده از اینترنت در میان نوجوانان و اثرات جامعه‌شناختی و رفتاری آن اهمیت دارد. نوجوانی دورانی است که فرد هم از نظر زیستی تحولات زیادی را پشت سر می‌گذارد و هم از نظر روانی - اجتماعی تغییرات متعددی می‌کند و فرد درگیر مسائل جدید شده و اقدام به کسب تجارب جدید می‌نماید. در چنین شرایطی نوجوانان که هنوز از نظر روانی پختگی کافی را کسب نکرده‌اند و در تلاش برای انطباق با محیط اجتماعی هستند، بیش از گروه‌های سنی دیگر در خطر وابستگی به اینترنت قرار دارند (۱: ۶۲). از دیگر سو ظهور و گسترش شبکه‌های اجتماعی و استفاده از اینترنت جزء جدایی‌ناپذیر زندگی روزمره بسیاری از دانش‌آموزان شده و بر بسیاری از جوانب زندگی روزمره آن‌ها اثرگذار است. بنابراین شناخت و بررسی اثرات استفاده از اینترنت و میزان وابستگی به آن در میان نوجوانان و دانش‌آموزان می‌تواند در شناخت اثرات این وابستگی از جمله بررسی کیفیت رابطه آن‌ها با همسالان خود موثر باشد. بر این اساس، با توجه به افزایش میزان استفاده از اینترنت توسط نوجوانان و اهمیت توجه به شیوه‌های ارتباطی و نقش همسالان پژوهش حاضر با هدف اصلی "میزان وابستگی به اینترنت توسط دانش‌آموزان و بررسی رابطه آن با ارتباط با همسالان" طراحی و اجرا شده است. بر همین مبنا، پرسش اصلی پژوهش این است که دانش‌آموزان شهر مشهد به چه میزان به استفاده از اینترنت وابستگی دارند و این امر به چه میزان رابطه‌ای با همسالان‌شان داشته است؟

در ادامه با توجه به پیشینه‌های داخلی و خارجی می‌توان به بخشی از پژوهش‌های انجام شده مرتبط با موضوع به سطور ذیل توجه کرد.

جدول شماره (۱): پیشینه پژوهشی داخلی و خارجی

محققین	نام پژوهش	نوع پژوهش	نتایج
یزدانی (۱۳۹۷)	آثار سودمند و زیان‌بار استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین (اینترنت، ماهواره و تلفن همراه) از دیدگاه دانش‌آموزان دختر	کمی از نوع پیمایش (توصیفی و همبستگی)	از نظر دانش‌آموزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی نوین دارای آثار سودمند و زیان‌بار تربیتی است و آثار زیان‌بار آن به طور کلی بیش از آثار سودمند آن است. آثار زیان‌بار تربیتی آن عبارت از: ایجاد آشفتگی اخلاقی در دانش‌آموزان، انزوای دانش‌آموزان، افت تحصیلی، کاهش استفاده از لهجه محلی و کم شدن زمان فعالیت ورزشی در دانش‌آموزان و ... است.
کریمیان و همکاران	بررسی جامعه‌شناختی عوامل مرتبط با گرایش به شبکه‌های اجتماعی - کمی از نوع پیمایش	کمی از نوع پیمایش	به بررسی اثرات استفاده از اینترنت در روابط نوجوانان پرداخته است. نتایج نشان داده که بین پایه تحصیلی، پایگاه اقتصادی - اجتماعی والدین دانش‌آموز، میزان استفاده از اینترنت، مدت زمان

<p>عضویت در شبکه‌های اجتماعی، سادگی و سهولت استفاده از شبکه‌های اجتماعی با گرایش به شبکه اجتماعی مجازی رابطه مستقیم و معنی‌داری وجود داشت.</p>	<p>(توصیفی و همبستگی)</p>	<p>مجازی، مورد مطالعه دانش‌آموزان دختر</p>	<p>(۱۳۹۶)</p>
<p>از میان ابعاد شخصیتی تنها بعد برون‌گرایی، تهییج‌پذیری و تجزیه‌پذیری با اعتیاد اینترنتی همبستگی دارند. هم‌چنین مشخص شد ابعاد شخصیتی تهییج‌پذیری و تجربه‌پذیری پیش‌بینی‌کننده خوبی برای اعتیاد اینترنتی می‌باشند و حدود ۶۳٪ واریانس مربوط به اعتیاد به اینترنت را تبیین می‌کنند؛ به طوری که ابعاد تهییج‌پذیری با بتای ۰،۴۰ و تجربه‌پذیری با بتای ۰،۲۷- در پیش‌بینی نتایج مؤثر هستند.</p>	<p>کمی از نوع پیمایش (توصیفی و همبستگی)</p>	<p>بررسی همبستگی اعتیاد به اینترنت با ابعاد شخصیتی هگزاکو^۱ در دانش‌آموزان دبیرستانی</p>	<p>عزیزی و همکاران (۱۳۹۴)</p>
<p>دریافت که میزان استفاده از تلفن همراه، اینترنت و ماهواره در بین جوانان تربت حیدریه به طور معنی‌داری بیشتر از متوسط جامعه ایرانی بوده و هم‌چنین میزان استفاده از این وسایل ارتباطی در مردان بیشتر از زنان (P=0.000) و در افراد ۲۰ تا ۳۰ ساله بیشتر از سایرین بوده است. هم‌چنین بر اساس نتایج مشخص گردید که نمرات میزان اضطراب در افزایش استفاده از گوشی همراه، نمرات اضطراب و استرس در موارد افزایش استفاده از اینترنت و نمرات افسردگی و استرس در افزایش استفاده از ماهواره به طور معنی‌داری بالاتر بوده است.</p>	<p>کمی از نوع پیمایش (توصیفی و همبستگی)</p>	<p>بررسی میزان استفاده از وسایل ارتباطی نوپدید (اینترنت، ماهواره و تلفن همراه) در بین جوانان و ارتباط آن با اضطراب، استرس و افسردگی</p>	<p>پوراکیهان (۱۳۹۴)</p>
<p>نتایج نشان داد که بین هیجان‌خواهی با اعتیاد به اینترنت رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد و بین زیرمعیار حادثه‌جویی با اعتیاد به اینترنت رابطه منفی و بین تجربه‌جویی، ملال‌پذیری و بازداری-زدایی با اعتیاد به اینترنت رابطه مثبت وجود دارد. هم‌چنین نتایج حاصل از رگرسیون نشان داد که ملال‌پذیری و بازداری‌زدایی پیش‌بینی مناسبی برای اعتیاد به اینترنت است.</p>	<p>کمی از نوع پیمایش (توصیفی و همبستگی)</p>	<p>رابطه هیجان‌خواهی نوجوانان دبیرستانی با اعتیاد آن‌ها به اینترنت در شهر تبریز</p>	<p>خانجانی و اکبری (۱۳۹۱)</p>
<p>به این نتیجه رسیده است که هر چه میان استفاده فرد از شبکه‌های اجتماعی بیشتر باشد، ارتباط و اعتمادش به همسالان، کم‌رنگ‌تر و در نتیجه کیفیت و سطح روابطش با آنان ضعیف‌تر می‌شود. آزمون مدل نظری پژوهش نشان داد که متغیرهای میزان استفاده فرد از شبکه‌های اجتماعی و ارتباط با همسالان می‌توانند تغییرات عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند.</p>	<p>کمی از نوع پیمایش (توصیفی و همبستگی)</p>	<p>رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با روابط با همسالان و عملکرد تحصیلی دانش‌موزان</p>	<p>سعدی‌پور (۱۳۹۱)</p>
<p>نتایج این مطالعه نشان داده است که شیوع کلی وابستگی به اینترنت برابر با ۱۰/۸ درصد محاسبه شد که شیوع وابستگی به اینترنت متوسط و شدید به ترتیب برابر با ۸ درصد و ۲/۸ درصد به دست آمد. وابستگی به اینترنت با جنسیت، تأهل، شغل پدر، میزان آشنایی با رایانه و اینترنت و ترم تحصیلی ارتباط معنی‌داری نشان داد اما با تحصیلات والدین، محل زندگی، رشته، مقطع و دانشکده محل تحصیل مرتبط نبود.</p>	<p>کمی از نوع پیمایش (توصیفی و همبستگی)</p>	<p>شیوع وابستگی به اینترنت و عوامل مؤثر بر آن در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک</p>	<p>محمدیگی و محمصالحی (۱۳۸۸)</p>

^۱. Hexaco

<p>نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که بین وابستگی به اینترنت و بعد کیفیت اجتماعی رابطه منفی و معنی‌دار وجود داشت و از میان ویژگی‌های شخصیتی ابعاد برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی و خوشایندی با وابستگی به اینترنت رابطه معنی‌دار و منفی داشتند. نتایج حاکی از رابطه ویژگی‌های شخصیتی با وابستگی به اینترنت و وابستگی با کیفیت زندگی بود.</p>	<p>کمی از نوع پیمایش (توصیفی و همبستگی)</p>	<p>تحلیل مسیر رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و وابستگی به اینترنت با کیفیت زندگی کاربران کافی‌نت‌های شهر اصفهان</p>	<p>نادی و سجادیان (۱۳۸۹)</p>
<p>در کل نتایج این پژوهش حاکی از وجود ارتباط بین وابستگی به اینترنت و نظام ارزشی بود. علی‌رغم عدم وجود تفاوت معنی‌دار بین دختران و پسران در میزان وابستگی به اینترنت در برخی خرده مقیاس‌های نظام ارزشی تفاوت‌های جنسی مشاهده شد. در مجموع یافته‌های پژوهش چشم‌انداز جدیدی در زمینه به کارگیری و استفاده از اینترنت و تحولات ارزشی افراد ارائه می‌دهد. این نتایج لزوم تدبیر در برنامه‌ها و برنامه‌ریزی‌ها برای جلوگیری از تبعات منفی وابستگی به اینترنت را گوشزد می‌کند.</p>	<p>کمی از نوع پیمایش (توصیفی و همبستگی)</p>	<p>به بررسی چگونگی رابطه وابستگی به اینترنت و نظام ارزشی در دانشجویان</p>	<p>کرامتی مقدم، و همکاران (۱۳۸۶)</p>
<p>به نتایج قابل تأملی در زمینه روابط اجتماعی کاربران و غیر کاربران با متغیرهای مختلفی هم‌چون تعداد دوستان، میزان معاشرت با دوستان، میزان شرکت در میهمانی‌های دوستانه و ... دست یافتند. نتایج این بررسی نشان داد که تعداد دوستان صمیمی کاربران اینترنتی به مراتب بیشتر از غیر کاربران است. کاربران به طور متوسط هشت دوست صمیمی و غیر کاربران پنج دوست صمیمی داشته‌اند. تفاوت مشاهده شده از حیث آماری نیز معنی‌دار بود که این می‌تواند به معنی نقش تعیین‌کننده کاربرد اینترنت در افزایش دایره دوستی جوانان باشد. نتایج مشابهی نیز در سایر زمینه‌های مورد بررسی مشاهده شد. از جمله در حالی که تنها ۴ درصد کاربران اظهار داشته‌اند که به طور روزانه دوستان خود را ملاقات می‌کنند، این نسبت در بین کاربران ۲۴/۶ درصد است.</p>	<p>کمی از نوع پیمایش (توصیفی و همبستگی)</p>	<p>بررسی تغییرات ناشی از کاربرد اینترنت در رفتارهای فراغتی کاربران اینترنت در تهران</p>	<p>پاک سرشت و نوری‌نیا (۱۳۸۶)</p>
<p>دریافتند که بین انزوای اجتماعی و افسردگی کاربران اینترنت رابطه مستقیم وجود دارد، هم‌چنین بین میزان استفاده از اینترنت و افسردگی رابطه معنادار وجود دارد، اما بین میزان استفاده کاربران پسر و دختر از اینترنت تفاوت وجود ندارد.</p>	<p>کمی از نوع پیمایش (توصیفی و همبستگی)</p>	<p>رابطه بین افسردگی و انزوای اجتماعی در بین کاربران اینترنتی نوجوان و جوان</p>	<p>پسجادیان و نادى (۱۳۸۵)</p>
<p>به این نتیجه رسید که پدیده استفاده اعتیادی از اینترنت در ایران نیز وجود دارد؛ هر چند استفاده اکثر نوجوانان و جوانان از اینترنت به نظر طبیعی می‌رسد. هم‌چنین، بر اساس نتایج این مطالعه، استفاده اعتیادی از اینترنت در بین برخی از نوجوانان و جوانان، با مسائلی مانند عدم مسئولیت‌پذیری اجتماعی، انزوای اجتماعی، فقدان حمایت اجتماعی، ناکارآمدی تحصیلی و کاری ارتباط مستقیم و با احساس خودارزشی ارتباط معکوس دارد.</p>	<p>کمی از نوع پیمایش (توصیفی و همبستگی)</p>	<p>بررسی پدیده استفاده اعتیاد از اینترنت در بین نوجوانان و جوانان شهر تهران</p>	<p>معدفر و همکاران (۱۳۸۵)</p>
<p>اکثر شرکت‌کنندگان میانگین استفاده از اینترنت ۷۴/۸ درصد استفاده شدید از اینترنت داشتند. نتایج نشان داد که برخی از اختلالات روان‌پزشکی مانند افسردگی و مصرف مواد. استعمال</p>	<p>مطالعه‌ای به بررسی عوامل مشکل‌ساز اینترنت در نوجوانان</p>	<p>مطالعه‌ای به بررسی عوامل مشکل‌ساز اینترنت در نوجوانان</p>	<p>حداد^۱ (۲۰۲۰)</p>

^۱. Haddad

دخانیات و الکل)، با استفاده از اینترنت مشکل‌سازتر در میان نوجوانان لبنانی همراه است.	لبنانی
این مطالعه با هدف ارزیابی شیوع اعتیاد به اینترنت بالقوه در نمونه بزرگی از نوجوانان، به بررسی تعاملات بین ویژگی‌های شخصیتی و استفاده از برنامه‌های کاربردی اینترنتی خاص به عنوان عوامل خطر برای اعتیاد به اینترنت انجام شد. نتایج نشان می‌دهد که ۳۷ درصد از افراد نمونه به عنوان معتاد بالقوه به اینترنت طبقه‌بندی شده‌اند. استفاده از بازی‌های آنلاین و برنامه‌های اجتماعی (سایت‌های شبکه اجتماعی آنلاین و توییتر) خطر اعتیاد به اینترنت را افزایش می‌دهد، درحالی‌که برون‌گرایی و وظیفه‌شناسی به عنوان عوامل محافظتی در بازی‌های آنلاین ظاهر می‌شود.	کاس و همکاران ^۱ (۲۰۱۳)
از بین نمونه‌ها، ۱/۶ درصد معتاد به اینترنت و ۳۸ درصد به عنوان معتادان احتمالی اینترنتی طبقه‌بندی شدند. شیوع اعتیاد به اینترنت با جنسیت ارتباطی نداشت. سطح افسردگی و افکار خودکشی در نوجوانان	کیم و همکاران ^۲ (۲۰۱۳)
خودکشی در نوجوانان	خودکشی در نوجوانان

مروری بر سوابق تجربی داخلی و خارجی نشان می‌دهد که پدیده اعتیاد به اینترنت هم‌چنان که در کشورهای گوناگون مشاهده می‌شود، تبعات متنوع و متکثری را بر تعاملات انسانی به جای نهاده است. با توجه به این پیامدها باید اشاره کرد که ارتباط با همسالان می‌تواند نقش موثری بر وابستگی به اینترنت در بین نوجوانان و جوانان در سطح جامعه به وجود آورد و با توجه به این که در جامعه شهر مشهد کمتر پژوهشی در این حوزه در سال‌های اخیر صورت گرفته است، لذا موضوع مسأله‌محور این تحقیق به عنوان پژوهشی نوآورانه مورد بررسی پژوهشگران قرار گرفته است.

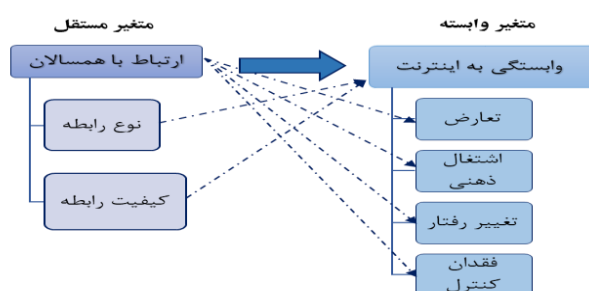
در ادامه مبانی نظری در بحث وابستگی به اینترنت میر کرک^۳ در بحث وابستگی به اینترنت از چهار عامل سخن به میان می‌آورد و اعلام می‌کند، وجود نداشتن کنترل به معنای ناتوانی در صرف زمان کمتر برای استفاده از اینترنت یا استفاده بیش از حد قصد شده، اشتغال ذهنی به معنای فکر کردن به اینترنت حتی زمانی که فرد آنلاین نباشد و استفاده از اینترنت را بر سایر فعالیت‌ها ترجیح دهد، مقابله یا تغییر رفتاری به معنای استفاده از اینترنت برای تخفیف یا رهایی از حالات عاطفی منفی و تعارض به معنای اختلاف یا کشمکش با دیگران به دلیل استفاده از اینترنت و نیز احساس گناه و پشیمانی به دلیل استفاده از اینترنت، مؤلفه‌هایی هستند که منجر به وابستگی افراد به اینترنت می‌شود (۱۴: ۳). نتایج تحلیل عاملی میر کرک و همکارانش نشان داده است که از میان چهار عامل معرفی شده، عامل اول یعنی اشتغال ذهنی بیشترین درصد از واریانس ۲۹/۷۷ درصد استفاده جبری از اینترنت را تبیین کرده است. عامل دوم یعنی تعارض ۱۴/۸۴ درصد، عامل سوم یعنی مقابله یا تغییر رفتار ۱۰/۸۶ درصد و عامل چهارم یعنی نداشتن کنترل ۷/۵۴ درصد از واریانس سازه استفاده جبری از اینترنت را تبیین کردند (۱۵: ۱۰۲).

^۱. Kuss & et al

^۲. Kim & et al

^۳. Meerkerk

در بحث نظری جامعه‌پذیری همسالان با توجه به این که ارتباط با همسالان به عنوان یکی از عوامل اصلی فرایند جامعه‌پذیری^۱ در ارتباط با نوجوانان و دانش‌آموزان اهمیت دارد باید اشاره کرد که جامعه‌پذیری نوعی فرایند کنش متقابل اجتماعی است که در آن، فرد هنجارها، ارزش‌ها و دیگر عناصر اجتماعی، فرهنگی و سیاسی موجود در گروه یا محیط پیرامون خود را فرا می‌گیرد، آن را درونی و با شخصیت خود، یگانه می‌کند (۲۵: ۱۴۴). ارتباط با همسالان به یکی از عوامل اصلی فرایند جامعه‌پذیری اولیه بعد از خانواده اهمیت بسیاری در شکل‌گیری اجتماعی شدن فرد بالاخص گروه‌های سنی نوجوان دارد. در این نوع جامعه‌پذیری در بین فرد و گروهی رخ می‌دهد که با او در تماس نزدیک و صمیمی هستند و بیشتر در سال‌های اولیه زندگی اتفاق می‌افتد. در چنین فرایندی از اجتماعی شدن، نوجوانان به رسمیت شناخته می‌شوند، و می‌توانند برچسب و مدیریت نمایش عاطفی خود را یاد بگیرند و همچنین هنجارهای اجتماعی خود را بازنگری کنند والدین، عامل عمده اجتماعی شدن در سنین پایین هستند و این نفوذ در نوجوانی نیز ادامه دارد. با این حال، دوستان صمیمی، زمینه دیگری برای اجتماعی شدن در دوران نوجوانی به شمار می‌روند. والدین و دوستان در طیف وسیعی از استراتژی اجتماعی شرکت دارند مانند مدل‌سازی بیان احساسات در پاسخ به احساسات نوجوانان و بحث درباره احساسات با نوجوانان از آن جا که پیوند نوجوانان با والدین‌شان به تدریج ضعیف‌تر می‌شود، همسالان در رشد روانی آنان نقش حساسی می‌یابند. همسالان، امکاناتی برای یادگیری مهارت‌های اجتماعی، کنترل رفتار و در میان گذاشتن مشکلات و احساسات مشابه فراهم می‌کنند. پذیرفته شدن از سوی همسالان و داشتن چند دوست نزدیک در زندگی نوجوان بسیار اهمیت دارد. دوستان نزدیک معمولاً هم سن و هم جنس هستند و زمینه‌های خانوادگی، ارزش‌ها و هدف‌های مشابهی دارند اما استثناً هم وجود دارد (جذابیت‌های آدم-هایی که خصوصیات مخالف خصوصیات نوجوان دارند) (۵: ۱۱۴). در نهایت از مدل مفهومی زیر، رابطه تحلیلی مفاهیم مورد بحث در این پژوهش را برای ارزیابی و سنجش روابط موثر مورد بررسی قرار خواهیم داد.

شکل شماره (۱): مدل تحقیق

^۱. Sociolozitain

فرضیه‌های تحقیق

با توجه به آن چه در مباحث نظری و تدوین مدل بیان شد فرضیه‌های این پژوهش این گونه بیان می‌شود:

- به نظر می‌رسد بین ارتباط با همسالان با وابستگی به اینترنت دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین بعد نوع رابطه با همسالان با وابستگی به اینترنت دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بعد کیفیت رابطه همسالان با وابستگی به اینترنت دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بعد کیفیت ارتباط با همسالان با مولفه‌های وابستگی به اینترنت دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین متغیرهای زمینه‌ای (جنسیت، گروه سنی، نواحی آموزشی، پایه‌های تحصیلی) با کیفیت ارتباط با همسالان و وابستگی به اینترنت رابطه وجود دارد.

ابزار و روش

در این پژوهش، از رویکرد روش کمی، از نوع پیمایش (توصیف و همبستگی) و ابزار پرسشنامه استاندارد شده برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. هدف این پژوهش کاربردی، مقطعی، تبیینی بوده است. ضمناً در این پژوهش واحد مشاهده و تحلیل دانش‌آموزان مقطع دوم متوسطه نواحی ۲ و ۳ مشهد بوده است. حجم جامعه مورد مطالعه بر اساس آخرین ارقام منتشر شده سالنامه آماری شهر مشهد در سال ۱۳۹۹ تعداد دانش‌آموزان نواحی یاد شده برابر با ۲۲۴۳۱۱ نفر بوده است (۲۷)، که بر اساس فرمول کوکران تعداد ۳۹۶ نفر برای حجم نمونه انتخاب شده‌اند؛ این انتخاب بر پایه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای تصادفی و بر اساس طیف لیکرت مبتنی بر بازه دامنه (۱ تا ۵) (خیلی کم تا خیلی زیاد) و بر اساس پرسشنامه استاندارد شده اطلاعات جمع‌آوری شده است^۱ و از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها و نرم‌افزار Spss استفاده گردیده است. در راستای متغیرهای مورد سنجش و شاخص‌های آن در جدول زیر به اجمال به تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها و شاخص‌های اصلی این پژوهش می‌پردازد.

۱. بر اساس طیف لیکرت سؤالات پرسشنامه بر مبنای تبدیل مقیاس رتبه‌ای به شبه فاصله‌ای در این تحقیق تلاش شده که متغیرها و ابعاد طیف مذکور را در سطح فاصله‌ای مورد سنجش قرار گیرد.

جدول شماره (۲): تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

متغیر / بعد	تعریف مفهومی	تعریف عملیاتی	گویه
زیادنداشتن کنترل	زمان استفاده از اینترنت بیش از آن چه که فرد در ابتدا قصد دارد به طول انجامد...	ناتوانی در صرف زمان کمتر برای استفاده از اینترنت یا استفاده بیش از حد قصد شده	چقدر خواسته‌اید میزان استفاده خود از اینترنت را کم کنید، ولی موفق نشده‌اید؟ چقدر علی‌رغم این که تصمیمی داشته‌اید از اینترنت استفاده نکنید، ولی بازهم از آن استفاده کرده‌اید؟ چقدر به خاطر استفاده از اینترنت خواب شما کم شده است؟ چقدر تلاش ناموفق برای کم کردن استفاده از اینترنت داشته‌اید؟
اشتغال ذهنی	نیاز به تماس اجتماعی و تقویت حس لزوم حضور آنلاین، باعث افزایش تمایل به ماندن در یک زندگی اجتماعی مجازی می‌گردد (۱۳).	فکر کردن به اینترنت حتی زمانی که فرد آنلاین نباشد و استفاده از اینترنت را بر سایر فعالیت‌ها ترجیح دهد.	چقدر وقتی از اینترنت استفاده نمی‌کنید، به فکر استفاده مجدد از آن هستید؟ چقدر تلاش دارید تا مجدداً از اینترنت استفاده کنید؟ چقدر در خانه و یا محل کار برای استفاده از اینترنت اشتیاق فراوان دارید؟ چقدر وقتی از اینترنت استفاده نمی‌کنید، بی‌قراری یا احساس ناکامی می‌کنید؟
مقابله یا تغییر رفتار	کاربران اینترنت از آن برای به اشتراک گذاشتن افکار و عقایدشان با دیگران استفاده می‌کنند و به این ترتیب احساسات گوناگون خود را تخلیه می‌کنند (۱۰: ۱۷۳).	استفاده از اینترنت برای تخفیف یا رهایی از حالات عاطفی منفی	چقدر استفاده از اینترنت را به بودن با دیگران ترجیح می‌دهید؟ چقدر وقتی احساس غم و غصه دارید، از اینترنت استفاده می‌کنید؟ چقدر از اینترنت به خاطر رهایی از احساسات ناخوشایند نظیر غم و غصه، ناکامی و ... استفاده می‌کنید؟
زیادنداشتن	شایع‌ترین آسیبی که در حال حاضر خانواده‌ها را به خصوص در گروه سنی نوجوانان درگیر نموده است، اعتیاد به اینترنت است (۲: ۱۱۶).	اختلاف یا کشمکش با دیگران به دلیل استفاده از اینترنت و نیز احساس گناه و پشیمانی به دلیل استفاده از اینترنت	چقدر اطرافیان‌تان (مانند والدین، دوستان و ...) به شما گفته‌اند که میزان استفاده خود از اینترنت را باید کم کنید؟ چقدر فکر می‌کنید که استفاده‌تان از اینترنت را باید کاهش دهید؟ چقدر به خاطر استفاده از اینترنت از انجام وظایف شغلی، تحصیلی یا انجام مسئولیت‌های زندگی خود غفلت کرده‌اید؟ من با همسالانم به خوبی سر می‌کنم. همسالانم طوری عمل می‌کنند که انگار توجهی نسبت به من ندارند. همسالانم با من بد رفتار می‌کنند. به نظر می‌رسد که همسالانم به من احترام می‌گذارند. احساس نمی‌کنم که جزئی از گروه هستم. همسالانم گروهی از افراد مغرور هستند. همسالانم مرا درک می‌کنند. به نظر می‌رسد همسالانم مرا زیاد دوست دارند. واقعاً احساس می‌کنم از گروه، کنارم گذاشته‌اند. از گروه همسالانم فعلی‌ام متنفرم. به نظر می‌رسد که همسالانم دوست دارند اطرافم باشند.
ارتباط با همسالان	سطوح بالای روابط با همسالان می‌تواند موجب افزایش جهت‌گیری مثبت و بادوام در روابط اجتماعی شود و این امر خود را در سطوح مختلف اجتماعی شدن نشان می‌دهد (۲۲: ۱۹۴).	تصور نوجوانان در مورد ابعاد مثبت و منفی عاطفی / شناختی رابطه با دوستان صمیمی‌شان	

وابستگی به اینترنت

ارتباط با همسالان

روابط گرم و صمیمی با همسالان موجب می‌شود که افراد احساس نزدیکی و صمیمیت بیشتری با یکدیگر داشته باشند (۲۲: ۱۹۴)	وجود نوعی علاقه، صمیمیت، توجه و خشنودی نسبت به ارتباط داشتن با دوستان و همسالان	واقعاً گروه همسالان فعلی‌م را دوست دارم. احساس می‌کنم مورد علاقه گروه همسالانم نیستم. ای کاش گروه همسالان دیگری داشتم. گروه همسالانم به من بسیار مهربان و خوب هستند. به نظر می‌رسد که همسالانم به من توجه دارند. همسالانم فکر می‌کنند که من برای آن‌ها مهم هستم. همسالانم منبع واقعی خشنودی من هستند. به نظر نمی‌رسد که همسالانم حتی کمترین توجهی به من داشته باشند. ای کاش جزء این گروه همسالان نبودم. همسالانم به نظر و افکار من خیلی زیاد احترام می‌گذارند. احساس می‌کنم که عضوی مهم در گروه همسالانم هستم. نمی‌توانم متعهد شوم که هوای همسالانم را داشته باشم. به نظر می‌رسد همسالانم به من به دیده حقارت نگاه می‌کنند. همسالانم واقعاً به من علاقه‌ای ندارند.
---	---	--

در این تحقیق از روایی صوری (توافق داوران) و روایی همگرا^۱ جهت میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌های خود استفاده شده است و اگر مقدار روایی تحقیق بالاتر از ۰/۵۰ باشد نشان از این است که ابزار اندازه‌گیری از اعتبار برخوردار است. در این تحقیق از آزمون تحلیل عاملی تاییدی برای اندازه‌گیری روایی و کفایت حجم نمونه هم استفاده شده است که بیانگر این است آیا تعداد عامل‌ها و متغیرهایی که اندازه‌گیری شده‌اند بر اساس تئوری و مدل نظری هست (۶: ۳۰۷). در نرم افزار Spss برای این آزمون از دستور از آزمون بارتلت (KMO) استفاده می‌شود. پایایی (قابلیت اعتماد) یک ابزار اندازه‌گیری از طریق مقدار آلفای کرونباخ^۲ نشان داده می‌شود چنان چه این مقدار بیش از ۰/۷۰ باشد می‌توان بیان کرد که ابزار دارای دقت بالایی است (۶: ۳۵۹). در مجموع آلفای کرونباخ ۳۹ سؤال پرسشنامه برابر با ۰/۸۶۳ و برای روایی همگرا برابر با ۰/۶۵۰ به دست آمده است؛ بر این اساس مقدار آلفای وابستگی به اینترنت برابر ۰/۸۸۰ و برای ارتباط با همسالان برابر ۰/۸۶۳ به دست آمده که این مقادیر نشانگر این هست که از قابلیت اعتماد برخوردار است و مقادیر روایی همگرا متغیر وابستگی به اینترنت ۰/۶۹۶ و ارتباط با همسالان ۰/۶۰۴ نشان از این است که ابعاد متغیرهای تحقیق از قابلیت اعتبار برخوردار هستند. جدول زیر به تفکیک مقادیر پایایی و روایی متغیرها و مولفه‌های آن را نشان می‌دهد.

^۱. Convergent validity

^۲. Cronbachs Alfha

جدول شماره (۳): ضریب پایایی و روایی متغیرهای مستقل و وابسته

مقدار	تحلیل عاملی			KMO	روایی همگرا	آلفای کرونباخ	گویه‌ها	متغیر/ بعد
	سطح	درجه	آزمون					
واریانس تبیین یافته	معناداری	آزادی	بارتلت					
۵۴/۴۳۰	۰/۰۰۰	۹۱	۲۲۶۳/۳۷۳	۰/۸۹۷	۰/۷۰۵	۰/۶۷۴	۴	نداشتن کنترل
					۰/۸۰۴	۰/۷۳۹	۴	اشتغال ذهنی
					۰/۸۰۵	۰/۸۱۸	۳	تغییرات رفتاری
					۰/۷۵۴	۰/۶۳۲	۳	تعارض
					۰/۶۹۶	۰/۸۸۰	۱۴	وابستگی به اینترنت
۵۶/۳۹۰	۰/۰۰۰	۳۰۰	۴۴۸۴/۹۱۵	۰/۹۴۰	۰/۶۴۴	۰/۸۵۲	۱۲	نوع رابطه با همسالان
					۰/۶۶۴	۰/۸۱۹	۱۳	کیفیت رابطه با همسالان
					۰/۶۰۴	۰/۸۶۳	۲۵	ارتباط با همسالان

با توجه به نتایج جدول فوق مقادیر آزمون KMO بین دامنه صفر تا یک قرار دارد اگر مقدار شاخص نزدیک به یک باشد، داده‌های موردنظر برای تحلیل عاملی مناسب هستند. برای متغیرهای تحقیق چون مقادیر بالای ۰/۶۰ است اجرای تحلیل عاملی مانعی ندارد. در نهایت برای متغیر وابستگی به اینترنت مقدار آزمون KMO برابر با ۰/۸۷۹ به دست آمده و نتیجه آزمون بارتلت برابر با ۲۲۶۳/۳۷۳ در سطح خطای ۰/۰۰۰ به دست آمده است بیانگر این است که ۲ عامل از ۱۴ عامل وابستگی به اینترنت توانسته‌اند در این تحقیق در حدود ۵۴/۴۳۰ درصد از کل مقدار واریانس مرتبط با متغیر یاد شده را تبیین کنند. برای متغیر ارتباط با همسالان مقدار آزمون KMO برابر با ۰/۹۴۰ به دست آمده است، همچنین مقدار آزمون بارتلت برابر با ۴۴۸۴/۹۱۵ در سطح خطای ۰/۰۰۰ به دست آمده است. در نهایت باید بیان کرد که ۴ عامل از ۲۵ عامل ارتباط با همسالان توانسته‌اند در این تحقیق در حدود ۵۶/۳۹۰ درصد از کل مقدار واریانس متغیر مربوطه را تبیین کنند.

یافته‌ها

در این تحقیق متغیرهای جمعیت‌شناختی جامعه مورد مطالعه؛ هم‌چون جنسیت، گروه سنی، پایه تحصیلی، میزان درآمد ماهیانه، در اختیار داشتن کامپیوترهای شخصی و گوشی هوش‌مند به عنوان مؤلفه‌های متغیر زمینه‌ای دانش‌آموزان در نظر گرفته شده‌اند که نتایج آن در جدولی که در پی خواهد آمد، قابل مشاهده است.

با توجه به نتایج زیر پاسخگویان پسر به نسبت دختر در این تحقیق کمی بیشتر بوده است پاسخگویان پایه دهم تحصیلی به نسبت دیگر پایه‌های تحصیلی بیشتر بوده است. نزدیک به ۷۰ درصد

پاسخگویان بین سنین ۱۶ تا ۱۷ سال قرار داشته‌اند. نزدیک به ۸۰ درصد دانش‌آموزان از رایانه‌های شخصی و گوشی‌های هوشمند تلفن برخوردار بوده‌اند.

جدول شماره (۴): توزیع فراوانی متغیرهای زمینه‌ای پاسخگویان

متغیر / بعد	نوع	فراوانی	درصد
جنسیت	پسر	۲۰۳	۵۱/۴
	دختر	۱۹۳	۴۸/۶
پایه تحصیلی	دهم	۲۶۳	۶۶/۴
	یازدهم	۳۴	۸/۵۸
	دوازدهم	۹۹	۲/۵
گروه سنی	۱۴-۱۵ سال	۹۴	۲۳/۷
	۱۶-۱۷ سال	۲۷۶	۶۹/۶
	۱۸-۱۹ سال	۲۶	۶/۵۶
داشتن کامپیوتر شخصی	دارد	۳۰۶	۷۷/۲
	ندارد	۹۰	۲۲/۸
داشتن تلفن هوشمند	دارد	۳۲۷	۸۲/۶
	ندارد	۶۹	۱۷/۴

در ادامه بحث، نتایج توزیع آماره متغیرها و ابعاد تحقیق در جدول ذیل نشان داده می‌شود:

جدول شماره (۵): توزیع آماری بر حسب متغیرها و مولفه‌های تحقیق

ابعاد	کم	متوسط	زیاد	میانگین	انحراف معیار
نداشتن کنترل فراوانی	۱۹۲	۱۴۴	۶۰	۱/۲۸۳۷	۰/۵۹۲۹۱
	۴۸/۵ درصد	۳۶/۴	۱۵/۲		
اشتغال ذهنی فراوانی	۱۷۱	۱۴۳	۸۲	۱/۶۵۷۶	۱/۰۶۸۸۴
	۴۳/۲ درصد	۳۶/۱	۲۰/۷		
تغییر رفتاری فراوانی	۱۷۴	۱۳۲	۹۰	۱/۵۴۸۴	۱/۱۴۷۶۶
	۴۳/۹ درصد	۳۳/۳	۲۲/۷		
تعارض فراوانی	۱۶۱	۱۵۰	۸۵	۱/۵۱۹۴	۱/۰۵۶۹۸
	۴۰/۷ درصد	۳۷/۹	۲۱/۵		
وابستگی به اینترنت فراوانی	۱۵۵	۱۷۴	۶۷	۱/۴۹۷۷	۰/۸۴۷۵۹
	۳۹/۲ درصد	۴۴/۱	۱۶/۹		
نوع رابطه با همسالان فراوانی	۴۴	۱۷۶	۱۷۶	۱/۲۱۰۲	۰/۷۹۱۶۹
	۱۱/۱ درصد	۴۴/۴	۴۴/۴		
کیفیت رابطه با همسالان فراوانی	۲۸۰	۱۰۴	۱۲	۳/۱۲۷۷	۰/۸۵۵۷۴
	۷۰/۷ درصد	۲۶/۳	۳		
ارتباط با همسالان فراوانی	۴۱	۳۲۶	۲۹	۲/۱۲۹۴	۰/۳۵۹۶۱
	۱۰/۴ درصد	۸۲/۳	۷/۳		

همان طور که از نتایج جدول هویداست بر اساس طیف لیکرت که متوسط میانگین برابر با ۲/۵ است این مقادیر در بین متغیرهای مورد سنجش پایین‌تر از حد متوسط است. در بین وضعیت میانگین متغیر وابستگی به اینترنت بعد از نداشتن کنترل، پایین‌ترین میزان میانگین را داشته است. در بین ابعاد ارتباط با همسالان، برای پاسخگویان میانگین نوع رابطه با همسالان یا دوستان، پایین‌ترین میزان میانگین را داشته است.

جدول شماره (۶): فراوانی و آزمون مقایسه میانگین متغیرهای تحقیق در بین نواحی آموزش و پرورش جامعه مورد مطالعه

متغیرهای تحقیق		آزمون لون		آزمون برای میانگین‌ها	
F	Sig.	t	df	معناداری Sig. (2-tailed)	تفاوت تأیید یا رد میانگین‌ها
۰/۴۴۲	۰/۵۰۷	-۳/۵۸۰	۳۹۴	۰/۰۰۰	۰/۳۰۰۴۸ رد می‌شود
		-۳/۵۸۰	۳۹۳/۷۰۹	۰/۰۰۰	-۰/۳۰۰۴۸
نواحی آموزش و پرورش	ناحیه	تعداد: ۱۹۸	میانگین: ۱/۳۴۷۵	انحراف معیار: ۰/۸۴۶۴۶	۲
	ناحیه	تعداد: ۱۹۸	میانگین: ۱/۶۴۸۰	انحراف معیار: ۰/۸۲۳۷۶	۳
متغیرهای تحقیق		آزمون لون		آزمون برای میانگین‌ها	
F	Sig.	t	df	معناداری Sig. (2-tailed)	تفاوت تأیید یا رد میانگین‌ها
۰/۴۰۷	۰/۵۲۴	۰/۱۱۹	۳۹۴	۰/۹۰۶	۰/۰۰۴۲۹ رد می‌شود
		۰/۱۱۹	۳۹۳/۶۵۳	۰/۹۰۶	۰/۰۰۴۲۹
نواحی آموزش و پرورش	ناحیه	تعداد: ۱۹۸	میانگین: ۲/۱۳۱۶	انحراف معیار: ۰/۳۴۹۳۶	۲
	ناحیه	تعداد: ۱۹۸	میانگین: ۲/۱۲۷۳	انحراف معیار: ۰/۳۷۰۴۵	۳

با توجه به سطح معناداری آزمون لون در مقادیر آزمون $F=۰/۴۴۲$ برای وابستگی به اینترنت به دست آمده است سطح خطای Sig برابر با ۰/۵۰۷ که از ۰/۰۵ بزرگ‌تر است فرض برابری واریانس‌ها برای نواحی ۲ و ۳ آموزش و پرورش شهر مشهد پذیرفته می‌شود و از سطح دوم برای تفسیر نتایج بهره برده می‌شود. بر این اساس نتیجه آزمون $t=-۳/۵۸۰$ گویای آن است که میانگین ناحیه ۲ برابر $M=۱/۳۴۷۵$ و ناحیه ۳ برابر $M=۱/۶۴۸۰$ جامعه مورد مطالعه تأیید می‌شود و این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵٪ در میانگین بهره‌مندی دانش‌آموزانش از وابستگی به اینترنت و ابعاد آن تفاوت ندارند، به معنای دیگر برای دانش‌آموزان نواحی ۲ و ۳ شهر مشهد وابستگی به اینترنت یکسان و برابر است، تفاوتی مشاهده نمی‌شود. همچنین باید اشاره کرد که با توجه به سطح معناداری آزمون لون در مقادیر آزمون $F=۰/۴۰۷$ برای ارتباط با همسالان به دست آمده است. سطح خطای Sig=۰/۹۰۶ که از ۰/۰۵ بزرگ‌تر است فرض برابری واریانس‌ها برای نواحی ۲ و ۳ آموزش و پرورش شهر مشهد پذیرفته می‌شود؛ و از سطح دوم برای

تفسیر نتایج بهره برده می‌شود. بر این اساس نتیجه آزمون $t=0/119$ گویای آن است که میانگین ناحیه ۲ برابر $M=2/1316$ و ناحیه ۳ برابر $M=2/1273$ جامعه مورد مطالعه تأیید می‌شود و این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵٪ در میانگین بهره‌مندی دانش‌آموزانش از ارتباط با همسالان و ابعاد آن تفاوت ندارند، به معنای دیگر برای دانش‌آموزان نواحی ۲ و ۳ شهر مشهد ارتباط با همسالان یکسان و برابر است.

جدول شماره (۷): فروانی و آزمون مقایسه میانگین متغیرهای تحقیق در بین جنسیت دانش‌آموزان جامعه مورد مطالعه

متغیرهای تحقیق		آزمون لون		آزمون برای میانگین‌ها		
آزمون	Sig	t	df	معناداری	تفاوت	
F				Sig. (2-tailed)	تأیید یا رد	
وابستگی به اینترنت	0/872	0/116	-0/001	393	0/999	تأیید نمی‌شود
				378/100	0/999	
جنسیت	پسر	تعداد: 203		میانگین: 1/5015	انحراف معیار: 0/78497	
	دختر	تعداد: 192		میانگین: 1/5015	انحراف معیار: 0/90679	
متغیرهای تحقیق		آزمون لون		آزمون برای میانگین‌ها		
آزمون	Sig	t	df	معناداری	تفاوت	
F				Sig. (2-tailed)	تأیید یا رد	
ارتباط با همسالان	1/962	0/162	0/610	394	0/542	رد می‌شود
				392/653	0/542	
جنسیت	پسر	تعداد: 203		میانگین: 2/1393	انحراف معیار: 0/37791	
	دختر	تعداد: 192		میانگین: 2/1172	انحراف معیار: 0/3985	

با توجه به سطح معناداری آزمون لون در مقادیر آزمون $F=5/872$ برای وابستگی به اینترنت به دست آمده است سطح خطای Sig برابر با $0/116$ که از $0/05$ بزرگ‌تر است فرض برابری واریانس‌ها برای جنسیت دانش‌آموزان شهر مشهد پذیرفته می‌شود و از سطح دوم برای تفسیر نتایج بهره برده می‌شود. بر این اساس نتیجه آزمون $t=-0/001$ گویای آن است که میانگین پسران $1/5015$ و دختران $1/5015$ جامعه مورد مطالعه تأیید می‌شود و این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵٪ در میانگین بهره‌مندی دختران و پسران از وابستگی به اینترنت و ابعاد آن تفاوت ندارند، به معنای دیگر برای دختران و پسران دانش‌آموز نواحی ۲ و ۳ آموزش و پرورش شهر مشهد وابستگی به اینترنت یکسان و برابر است، تفاوتی مشاهده نمی‌شود. هم‌چنین باید اشاره کرد که با توجه به سطح معناداری آزمون لون در مقادیر آزمون $F=1/962$ برای ارتباط با همسالان به دست آمده است. سطح خطای Sig برابر با $0/162$ که از $0/05$ بزرگ‌تر است فرض برابری واریانس‌ها برای جنسیت آموزش و پرورش شهر مشهد پذیرفته می‌شود؛ و از سطح دوم برای تفسیر نتایج بهره برده می‌شود. بر این اساس نتیجه آزمون $t=0/612$ گویای آن است که میانگین پسران $2/1393$ و دختران $2/1172$ جامعه مورد مطالعه تأیید می‌شود و این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵٪ در بهره‌مندی پسران و دختران دانش‌آموز از ارتباط با همسالان و ابعاد آن تفاوت ندارند.

جدول شماره (۸): آزمون تحلیل واریانس گروه سنی با متغیرهای تحقیق

گروه سنی	منبع تغییر	جمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری (Sig)	تأیید / رد
وابستگی به اینترنت	بین گروهی	۸/۴۰۹	۴	۲/۱۰۲	۳/۱۰۹	۰/۰۱۸	تأیید می‌گردد
	درون‌گروهی	۲۷۰/۸۶۱	۳۸۹	۰/۶۹۶			
	کل	۲۷۹/۲۷۰	۳۹۳	-			
ارتباط با همسالان	بین گروهی	۰/۵۶۱	۴	۰/۱۴۰	۱/۰۸۴	۰/۳۶۴	تأیید نمی‌گردد
	درون‌گروهی	۵۰/۳۴۳	۳۸۹	۰/۱۲۹			
	کل	۵۰/۹۰۴	۳۹۳	-			

با توجه به نتایج جدول مشخص است که بر اساس مقدار آزمون F چون سطح معناداری برای متغیر وابستگی به اینترنت کوچک‌تر از مقدار ۰/۰۵ است از این رو فرض تفاوت میانگین‌ها گروه‌های سنی تأیید می‌شود. بر این اساس از منظر رده‌های سنی پاسخگویان (۱۵ تا ۱۹ ساله)، وابستگی به اینترنت به همراه ابعاد آن معنی‌دار بوده است و تفاوت مشاهده می‌شود. در همین ارتباط باید اشاره کرد که نتایج بررسی آزمون تحلیل واریانس انجام یافته بین رده‌های سنی با متغیر ارتباط با همسالان نشان از این بوده است که مقادیر آزمون F در متغیر یاد شده سطح معناداری آن بالاتر از ۰/۰۵ به دست آمده است و این بیانگر این بوده است که در بین رده‌های سنی با متغیر ارتباط با همسالان تفاوتی یافت نمی‌شود.

جدول شماره (۹): آزمون تحلیل واریانس پایه‌های تحصیلی دوره متوسطه دوم با متغیرهای تحقیق

گروه سنی	منبع تغییر	جمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری (Sig)	تأیید / رد
وابستگی به اینترنت	بین گروهی	۳/۰۳۵	۵	۰/۶۰۷	۰/۸۴۸	۰/۵۱۶	تأیید نمی‌گردد
	درون‌گروهی	۲۷۸/۴۸۶	۳۸۹	۰/۷۱۶			
	کل	۲۸۱/۵۲۱	۳۹۴	-			
ارتباط با همسالان	بین گروهی	۱/۶۶۷	۵	۰/۳۳۳	۲/۶۳۰	۰/۰۲۴	تأیید می‌گردد
	درون‌گروهی	۴۹/۲۹۱	۳۸۹	۰/۱۲۷			
	کل	۵۰/۹۵۸	۳۹۴	-			

با توجه به نتایج جدول مشخص است که بر اساس مقدار آزمون F چون سطح معناداری برای متغیر وابستگی به اینترنت بیشتر از مقدار ۰/۰۵ است از این رو فرض تفاوت میانگین‌ها پایه‌های تحصیلی دانش‌آموزان تأیید نمی‌شود. بر این اساس از منظر پایه‌های تحصیلی وابستگی به اینترنت به همراه ابعاد آن معنی‌دار نبوده است و تفاوت مشاهده نمی‌شود. در همین ارتباط باید اشاره کرد که نتایج بررسی آزمون تحلیل واریانس انجام یافته پایه‌های تحصیلی دانش‌آموزان با متغیر ارتباط با همسالان نشان از این بوده است که مقادیر آزمون F در متغیر یاد شده سطح معناداری آن کمتر از ۰/۰۵ به دست آمده است و این بیانگر این بوده است که در بین پایه‌های تحصیلی دانش‌آموزان متغیر ارتباط با همسالان تفاوت مشاهده می‌گردد. با توجه به فرضیه‌های مطرح شده جدول زیر به بررسی این آزمون استنباطی می‌گردد.

جدول شماره (۱۰): ضریب همبستگی بین متغیرهای اصلی و فرعی تحقیق

متغیر و مولفه مستقل	متغیر و مولفه وابسته	ضریب همبستگی	شدت رابطه	سطح معناداری
کیفیت رابطه با همسالان	وابستگی به اینترنت	۰/۴۶۹	متوسط	۰/۰۰۰
نوع رابطه با همسالان		۰/۴۶۷	متوسط	۰/۰۰۰
ارتباط با همسالان		۰/۴۸۴	متوسط	۰/۰۰۰
ارتباط با همسالان	نداشتن کنترل	۰/۴۸۴	متوسط	۰/۰۰۰
	اشتغال ذهنی	۰/۴۶۹	متوسط	۰/۰۰۰
	تغییر رفتاری	۰/۴۹۵	متوسط	۰/۰۰۰
	تعارض	۰/۴۴۵	متوسط	۰/۰۰۰

جدول فوق ضریب همبستگی رابطه میان متغیرهای اصلی و فرعی را مبتنی بر آزمون پیرسون نشان می‌دهد. در کلیه موارد فرضیه‌های تحقیق با اطمینان ۰/۹۵ و سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۵ رابطه معناداری داشته‌اند. مطابق نتایج جدول بالا دامنه همبستگی ارتباط با همسالان و مولفه‌های آن با متغیر وابسته وابستگی به اینترنت از شدت رابطه بین (۰/۴۰ تا ۰/۶۰) نسبتاً متوسط برخوردار بوده است؛ علاوه بر این رابطه همبستگی متغیر مستقل با مولفه‌های متغیر وابسته (وابستگی به اینترنت) هم از شدت نتایج متوسطی برخوردار بوده‌اند، در نهایت باید اشاره کرد که شدت رابطه بین متغیر مستقل و مولفه‌های آن با متغیر وابستگی به اینترنت در متوسط بوده است و رابطه مستقیم و مثبتی بین این متغیر و مولفه‌های آن با متغیر وابسته به دست آمده است. پس می‌توان اشاره کرد که ارتباط با همسالان از پیوند تأثیرگذاری متوسطی بر وابستگی به اینترنت در بین دانش‌آموزان نواحی ۲ و ۳ شهر مشهد برخوردار بوده است.

جدول شماره (۱۱): رگرسیون چند متغیره ابعاد متغیر مستقل با متغیر وابسته

متغیرهای مستقل	ضرایب معیار نشده	ضرایب معیار شده	T	سطح معناداری
	B	Beta		
مقدار ثابت	۰/۶۲۹	-	۲/۴۳۶	۰/۰۱۵
کیفیت رابطه با همسالان	۱/۳۱۲	۱/۳۲۵	۱/۲۱۴	۰/۰۲۲
نوع رابطه با همسالان	۱/۵۳۸	۱/۴۳۶	۱/۳۱۰	۰/۰۱۹
ارتباط با همسالان	۲/۳۹۴	۱/۰۱۶	۱/۰۶۸	۰/۰۲۸
ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	خطای استاندارد شده	آماره	آزمون دوربین
(R)	(R ²)	(R ² adj)	F	واتسون ^۱
۰/۴۱۶	۰/۴۰۷	۰/۸۳۰۷۴	۶۳۹۵	۱/۸۱۸

۱. آماره دوربین واتسون بین ۰ تا ۴ است. اگر بین باقیمانده‌ها همبستگی متوالی وجود نداشته باشد، مقدار این آماره باید به ۲ نزدیک باشد. اگر به صفر نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی مثبت و اگر به ۴ نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی منفی است. در مجموع اگر این آماره بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد جای نگرانی نیست.

نتایج جدول بالا حاکی از آن است که ضرایب رگرسیونی استاندارد نشده که شامل ضرایب برآورد مدل رگرسیونی است این گونه به دست می‌آید: $(1/1+312/2+538/394)=5/244$ وابستگی به اینترنت ضرایب معیار شده (Beta) سهم نسبی هر متغیر مستقل در تبیین تغییرات متغیر وابسته را نشان می‌دهد که به ترتیب در این مدل ابعاد نوع رابطه با همسالان و کیفیت رابطه با همسالان، نشان می‌دهد که تغییر یک انحراف استاندارد در این ابعاد باعث تغییر در متغیر وابسته می‌شود. با توجه به این مدل رگرسیونی ابعاد متغیر ارتباط با همسالان در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۵ معناداری وجود دارد که این ابعاد بر وابستگی به اینترنت از منظر دانش‌آموزان نواحی ۲ و ۳ شهر مشهد اثرگذار است.

مقدار ضریب همبستگی R بین متغیرها ۰/۴۱۶ به دست آمده است که نشان می‌دهد بین مجموعه ابعاد متغیر مستقل با وابسته رابطه همبستگی در حد متوسط در زمان اجرای پژوهش بوده است. مقدار ضریب تعیین R^2 برابر با ۰/۴۰۷ است که این مقدار به ضریب ۱ نزدیک است و نتیجه حاصله نشان از این دارد که متغیرهای مستقل توانسته‌اند تا حد متوسط واریانس متغیر وابسته را تبیین کنند. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۳۹۳ است که بیانگر این است که ابعاد ارتباط با همسالان توانسته‌اند در حدود ۳۹/۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته (وابستگی به اینترنت) را تبیین کنند. مقدار آماره $F=6/395$ که در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۵ معنادار است، می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی پژوهش مرکب از مؤلفه‌های متغیر مستقل از قدرت متوسط برای تبیین برخوردار بوده و قادرند در حد متوسط به پایین میزان تغییرات و واریانس متغیر وابسته را توضیح دهند. همچنین باید بیان کرد که با توجه به این که آماره دوربین واتسون بین ۰ تا ۴ هست اگر بین باقیمانده‌ها همبستگی متوالی وجود نداشته باشد، مقدار این آماره باید به ۲ نزدیک باشد. اگر به صفر نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی مثبت و اگر به ۴ نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی منفی هست. در مجموع اگر این آماره بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد جای نگرانی نیست (۷). بر این اساس چون مقدار آزمون مذکور در این تحقیق برابر با ۱/۸۱۸ به دست آمده است بنابراین مفهوم مستقل بودن متغیر این پژوهش اثبات شده و به این معنی است که نتایج مشاهده تأثیری بر دیگر مشاهدات نداشته است.

بحث و نتایج

این پژوهش با هدف بررسی میزان وابستگی به اینترنت ناشی از ارتباط با همسالان در بین دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر مشهد تدوین شده است. در پژوهش حاضر، وضعیت میانگین توصیفی متغیرهای اصلی تحقیق در حد متوسط به بالا به دست آمده و وضعیت میانگین برخی از مؤلفه‌های این متغیرها در حد متوسط رو به پایین بوده است، علاوه بر این بین ارتباط دانش‌آموزان پسر و دختر با گروه‌های همسالان و میزان وابستگی آن‌ها به اینترنت تفاوتی مشاهده نشده است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که بین کیفیت روابط با همسالان و نوع رابطه نوجوانان با گروه‌های همسن و سال و میزان

وابستگی به اینترنت در این گروه سنی، ارتباط مستقیم با شدت متوسط وجود دارد. به این معنا افزایش یا کاهش میزان ارتباط با گروه‌های همسالان در میزان استفاده از اینترنت و یا وابستگی به آن تغییرات قابل توجهی را می‌تواند بر روی زندگی دانش‌آموزی ایجاد کند. این نتیجه در نتایج مطالعات انجام شده در صفحات قبل بیان شده هم‌چون سعدی‌پور (۱۳۹۱)، مهدی‌زاده و ابراهیمی (۱۳۹۳)، کریمیان و همکاران (۱۳۹۶)، حداد (۲۰۲۰)، و کاس و همکاران (۲۰۱۳)، یافت می‌شود که اثرات اینترنت را در جهت افزایش ارتباطات اجتماعی تا حدی متوسط ارزیابی می‌کنند.

در بخش دیگری از نتایج به دست آمده از این پژوهش می‌توان به این موضوع اشاره کرد که میان ارتباط با همسالان و مولفه‌هایی هم‌چون نداشتن کنترل در میزان استفاده از اینترنت، اشتغال ذهنی به اینترنت، تغییر رفتار و ایجاد تعارض در تعاملات اجتماعی نوجوانان رابطه‌ای با شدت متوسط نه چندان قوی به وجود آمده است که این موضوع بیانگر این مطلب است که لزوماً ارتباط با همسالان به عنوان یکی از عوامل موثر نشانه‌های وابستگی به اینترنت در گروه‌های سنی نوجوانان در کنار سایر عوامل محیطی می‌تواند حائز اهمیت و قابلیت بررسی را داشته باشد.

در نهایت ارتباط با همسالان به عنوان یکی از عوامل مهم فرایند جامعه‌پذیری نوجوانان بعد از خانواده مترصد از تعاملات متقابلی که با هم دارند بر شیوه‌های زندگی کردن و حتی تحصیلات آنان اثر می‌گذارد که این اثرگذاری در سطحی برابر و یا نابرابر شکل می‌گیرد. در چنین سطحی از مقطع زندگی است که دانش‌آموزان جامعه ما به عنوان نوجوانان در معرض سن بلوغ با تاسی از روابط صمیمانه و نزدیک با یکدیگر علاوه بر این که مدیریت عواطف و احساسات خود را به نمایش می‌گذارند، هنجارهای زندگی و رفتارهای اجتماعی خود را بازنگری می‌کنند و به اشتراک می‌گذارند، در چنین مدل‌سازی طیف وسیعی از استراتژی‌های جمعی از جمله وابستگی به اینترنت هم در رشد روانی و اجتماعی دانش‌آموزان در شرایط حاضر جامعه می‌تواند از جذابیت و ارزش‌های دوره نوجوانی و ارتباط با همسالان برخوردار باشد.

با توجه به نتایجی که حاصل شده است می‌توان به صورت کلی در راستای کاهش وابستگی به اینترنت در سبک رفتاری زندگی جامعه نوجوان و دانش‌آموزان در سطور ذیل به چند راهکار کلی که می‌تواند وابستگی به اینترنت را کاهش دهد اشاره کرد:

- سعی شود خانواده‌ها افزایش تفریحات خانوادگی و حتی پیوند روابط فراغت‌محور را در بین خانواده‌های همسالان، همسالان و دوستان دانش‌آموز ارتقاء دهند.
- سعی شود فرایند بازآموزی مهارت اجرای دوره‌های وضع قوانین برخورداری از اینترنت دانش‌آموزان و آگاهی در مورد رفتارهای اعتیادی به اینترنت به صورت جداگانه برای دانش‌آموزان و والدین آن‌ها در مدرسه با نظارت و همکاری انجمن اولیاء و مربیان مدرسه اجرا، پیگیری و رصد شود.

-
- در مدرسه و خانه با توجه به سلیقه‌ها و استعداد دانش‌آموزان سعی شود سرگرمی‌های تفریحی متناسبی ایجاد کرد.
  - به دانش‌آموزان مهارت‌های فردی در ارتباط با استفاده از اینترنت را جهت مشخص نمودن طول مدت استفاده از اینترنت، میزان ضرورت این فعالیت، ایجاد محدودیت‌های وضعی از سوی دانش‌آموز و ... را آموزش مستمر در قالب راه‌های مختلف برگزاری دوره‌های سواد اینترنتی در مدرسه دهیم.
  - سعی شود حضور موثر دانش‌آموزان را در جمع‌های خانوادگی و فضای واقعی الزامی نماییم.
  - حضور موثر کادر متخصص و مجرب مشاور و روان‌شناسی تربیتی در مدرسه و به عنوان همکاران مرکز مشاوره مدرسه جهت رصد و پیگیری مسائل وابستگی دانش‌آموزان به اینترنت می‌تواند به کنترل و کاهش رفتارهای اعتیاد اینترنتی دانش‌آموزان موثر قلمداد شود.

تعارض منافع

«بنا بر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هر گونه تعارض منافع بوده است.»

منابع

1. Amirinia, Maryam; Imani, Mehdi. (2017). Prediction of Internet addiction based on dimensions of perceived social support and bond with father in high school students, *Counseling Research*, Year 18, Number, 70, Winter, P.p: 59-82.
2. Chobforosh Zadeh, Azadeh; Shahcheraghi, eyelashes; Motaghi, Shkoufeh. (2018). Investigating the mediating role of emotional dyslexia in the relationship between family communication pattern and personality traits with internet addiction in teenagers, *New Advances in Psychology, Educational Sciences and Education*, second year, number 19, winter, P.p: 115-133.
3. Dear, Amir; Ismaili, Sudabah; Ismaili, Mehdi; Pidan Negin. (2014). Investigating the correlation between Internet addiction and Hexaco personality dimensions in high school students, *Nursing Education*. Fourth year, No. 2, Summer, P.p: 68-77.
4. Dehghan, Hossein; Morovat, Borzo. (2017). Investigating the relationship between the amount of use of virtual social networks and the social relationships of students, *News Science Quarterly*, 7th year, number 25, winter, P.p: 109-136.
5. Ghorbani, Alireza; Juma Nia, Sakineh. (2017). The role of social factors of family, school and peer group in the socialization of Golestan province students, *Isfahan University Applied Sociology Scientific and Research Quarterly*, 29th year, number 2; Summer, P.p: 113-128.
6. Habibpour Getabi, Karam; Safari Shali, Reza. (2011). A comprehensive guide to the application of SPSS in survey research. Tehran: Loya; thinkers.
7. Habibi, Arash (2017). Complete SPSS training and SPSS software video guide, electronic publication of Pars Madir website, can be retrieved from: <https://parsmodir.com/db/spss.php> [۱۴۰۰/۰۹/۱۰]
8. Haddad, Dib, J. E; Sacre, C; Akel, H; Salameh, P; Obeid, M; Hallit, S. (2021). "Factors associated with problematic internet use among a large sample of Lebanese adolescents". *BMC pediatrics*, Vol. 21, No. 1, P.p: 1-12.
9. Karamati Moghadam, Reza; Shahidi, Shahriar; Mortazavi, Shahnaz. (2008). Investigating the relationship between Internet addiction and the value system of master's degree students, *Journal of Psychology*, Year 11, Number 4, Winter, P.p: 414-425.
10. Karimian, Kobra; Parsa Mehr, Mehraban; Afshani, Seyed Alireza. (2016). Sociological investigation of the factors related to the trend towards virtual social networks under study: among female high school students in Shahrekord city, *New Media Studies*, third year, number 10, Summer, P.p:169-208.
11. Kim, K; Ryu, E; Chon, M; Yeun, E; Choi, S; Seo, J; Woo Nam, B. (2006). "Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: a questionnaire survey". *International Journal of Nursing Studies*. Vol. 43 (2) P.p: 185-192.
12. Khanjani, Zainab; Akbari, Saede. (2012). Thrill-seeking and teenagers' dependence on the Internet, *Journal of Education and Evaluation (Educational Sciences)*, Year 5, Number 20, Winter, P.p: 63-75.
13. Kuss, D; Van Rooij, A. J; Shorterced, G. W; Griffiths, Mark D; Mheenbe, D. V. (2013). "Internet addiction in adolescents: Prevalence and risk factors". *Computers in Human Behavior*, Vol. 29, No. 5, P.p: 1987-1996.
14. Meerkerk, G.J; Eijnden. J; Vermulst, A; Garretsen, H. (2009). "The Compulsive Internet Use Scale (CIUS): Some psychometric properties". *Cyberpsychology & behavior*. Vol. 12, No.1, P.p: 1-6.
15. Meerkerk, G.J; Eijnden. J; Vermulst, A; Garretsen, H. (2006). "Predicting Compulsive

- Internet Use: It's All about Sex!?. *Cyberpsychology & behavior*. Vol. 9, No. 1, P.p: 95-103.
16. Mehdizadeh, Seyyed Mohammad; Ebrahimi, Saeed. (2013). The role of new media in the social relations of students with an emphasis on the Internet (a case study of students of Allameh Tabatabai University and Tehran University), *Journal of Media Studies*, 9th year, No. 24, P.p: 137-150.
  17. Moayedfar, Saeed; Habib Pourgtabi, Karam; Ganji, Ahmed. (2008). A study of the phenomenon of Internet addiction among teenagers and young people (15-25 years old) in Tehran, *Tehran University Global Media Journal*, second year, issue 2, fall, P.p: 55-80.
  18. Mohammadbeigi, Abolfazl; Mohammad Salehi, Narges. (2012). Prevalence of internet addiction and factors affecting it in students, *magazine of Gilan University of Medical Sciences*, 20th year, number 78, summer, P.p: 41-48.
  19. Nadi, Mohammad Ali; Sajjadian, Inaz. (2009). Path analysis of the relationship between personality traits and internet addiction with the quality of life of internet cafe users in Isfahan city. *Isfahan University of Medical Sciences Journal of Behavioral Sciences Research*, Year 8, Number 1, Spring, P.p: 34-45.
  20. Pak Sarasht, Suleiman; Nourinia, Hossein. (2007). Investigating the consequences of the leisure use of the Internet on the leisure behaviors of Tehrani youth, *Journal of Cultural and Communication Studies*, third year, number 1, winter, P.p: 51-78.
  21. Pour Akbaran, Elahe. (2014). Investigating the use of new communication devices (Internet, satellite and mobile phone) among young people and its relationship with anxiety, stress and depression, *principles of mental health*, Mashhad University of Medical Sciences, year 17, number 5, summer, P.p: 254-259.
  22. Saadipour, Ismail. (2013). The relationship between the amount of use of social networks with relationships with peers and students' academic performance, *Communication Research Quarterly (Research and Evaluation)*, Year 24, Number 3, Fall, P.p: 175-202.
  23. Sadati Baladehi, Mehssa; Taqipour Javan, Abbas Ali. (2017). The relationship between Internet addiction, social development and health behaviors of middle school students in Tehran, *Scientific Research Quarterly Journal of Health Education and Mental Health Promotion*, 6th year, No. 3, Fall, P.p: 22-230.
  24. Sajadian, Inaz; Nadi, Mohammad Ali. (2015). The relationship between depression and social isolation of adolescent and young Internet users with the usual daily duration of Internet use. *Isfahan University of Medical Sciences Research Journal of Behavioral Sciences*, 4th year, No. 1, Spring, P.p: 33-38.
  25. Salimi, Ali; Davari, Mohammad Ali. (2007). *Sociology of Kajravi*, Qom: Research Institute of the University and Hozeh.
  26. Statistical report of households and individuals' use of information and communication technology. (2016). Iran Statistics Center, Tehran: Information Technology Organization of the Ministry of Communication. Can be retrieved from: https://www.amar.org.ir/Portals/0/Files/fulltext/1396_tabkhveaafeve_96.pdf [۱۴۰۰/۰۱۲/۲۳]
  27. Statistical Yearbook of Mashhad 2021. (2022). *Management of Statistics and Information Analysis*. Deputy of Planning and Human Capital Development of Mashhad Municipality.
  28. Yazdani, Fereydon. (2017). Beneficial and harmful effects of using new communication media (internet, satellite and mobile phone) from the point of view of secondary school girls in Bahar, *Technology and Education Quarterly*, Year 13, Number 1, Fall, P.p: 73-81.